pindala[1]). Siis on arvutatud iga sara jaoks sarastuselementide protsentuaalne väärtus[2]) ja edasi toimitud juba ülalselgitatud meetodi alusel. Kõige selle protsessi tulemusena on kujunenud Tartu hoonestuse, hoovistuse ja aiastuse isokooride planigrammid (vt. planigrammid nr. X—XII lisas). Kuivõrt nad tõelikkusele vastavad ja mismoodi selliste abstraktsioonide taga peituvat konkreetsust, s. o. sarastiku pinnakupilti mõista, selgitagu lennupildid 19.—21. joon. ja vastavate kohtade kõrvutamine äsjamainitud planigrammel. Võrdlusel näeme ilmset kooskõla tõelikkusepildi ning saraväärtuste interpolatsioonimeetodiga saavutatud aiastusisokooride vahel. Järelikult, et viimaseid mõista, tuleb vaid omada kujutelm, missugune sarapilt vastab teatud isokooride vahemikule. Selleks on kasulik ja ilmekas eraldada viis 20-%:lise ulatusega vahemikku ning nimestada neid järgmiselt:

0%— 20% — hõre	hoonestus *resp.*	hoovistus *resp.* aiastus.
20%— 40% — harev	„	„ „
40%— 60% — märkus	„	„ „
60%— 80% — tiivis-	„	„ „
80%—100% — tihe	„	„ „

Selle astmiku kohaselt ongi vastavail planigrammel erimärgiseiga viirutatud sarastuse põhielemendelt erinevad linna-alad.

Nende alade ulatuse jälgimine, mis viiks tühipaljale topograafilisele kirjeldusele ega suudaks plaanipilti ennast täiendada, on jäetud täiesti lugeja hooleks. Küll on aga siinkohal eraldi mainitavad järgmised raioonid:

1) Tiheda ja tiivishoonestuse ning harva hoovistuse ja puuduva aiastusega linnasüda;
2) hõreda hoonestuse, puuduva hoovistuse ning tiheda aiastusega katkeline puissõõr ümber linnasüdame;
3) harevmärksa hoonestuse, hoovistuse ning aiastusega Kaarlilinn (Karlova);
4) hõreda hoonestuse ja hoovistuse ning tiivistiheda aiastusega Kaarlimõisa tagune (Taga-Karlova);
5) hareva hoonestuse ja hõrehareva hoovistuse ning tiivismärksa aiastusega Toomitagune ehk Aialinn;
6) hõreda hoonestuse ja tiivistiheda hoovistuse ning hareva aiastusega Jõeveerik;
7) hõreda hoonestuse, hareva hoovistuse ja puuduva aiastusega raudteestik;
8) hõreda hoonestuse, tiheda hoovistuse ja puuduva aiastusega kasarmustik;
9) puuduva hoonestuse ja hoovistuse ning tiheda aiastusega kalmistud;
10) hõreda hoonestuse, hõrehareva hoovistuse ja tiivistiheda aiastusega linna-ääred.

III. Linna ruumikupilt ehk püstis.

Linna pinnakupildi kujutamisest on vähe. Teestiku põhivõrgu ja sarastiku pea-ilmendajate mosaiigi kõrval on linnakeha ruuminähtes ta püstmõõtelised ja üldse kolmedimensioonilised omadused mõõduandvaimad ja määravaimad. Peamiste püstsete teguritena esinevad ruumikud, s. o. tehisainesest valmistatud vormid, millel on tähelepandav ulatus kolmes sihis (72). Need on kõige pealt hooned ja muud ehitised (sillad) jne., mis maastikus esinevad kõrgendikele vastavate vormidena. Ruumikute sekka kuuluvad aga näiteks ka uulid ehk linnatänavad, mis — tekkeliselt vastavad sekundaarseile lohkvormele — on moodustunud uuliteest ja selle kõrval tõusvaist uuliseinameist ehk uuli- *resp.* hooneterindeist. Linna kirjeldada ilma ruumikuid tundmata tähendab meie arvates linnapilti imevale liivale ehitada. Tagajärg on linna kujutelma hääbumine üldse. Selle välti-

1) Viimase korrektiiviks on olnud autori sooritatud kolmekordsed planimeetrilised mõõtmised.

2) Sargade hoonete, hoovide, aedade ja üldpindala leidub käesoleva töö lisas tabelis. Sinnasamasse on mahutatud ka protsentuaalsed väärtused. Kontrolli aluseks on olnud lihtne asjaolu, et iga sara hoonestus, hoovistus ja aiastus kokku moodustavad 100%.

Tartu, lk. 226